نگاهی به شرایط پیش از آغاز عملیات رمضان در گفت‌وگوی «جوان» با یک راوی دفاع مقدس

امریکا در عملیات رمضان ژست بی‌طرفی را کنار گذاشت!

■ علیرضا محمدی

عملیات رمضان در ۲۲ تیر ۱۳۶۱ اولین عملیات برون‌مرزی وسیع ایران بود که به دنبال استراتژی تعقیب و تنبیه متجاوز انجام گرفت. در این زمان دست برتر با رزمندگان ایرانی بود. عراق در پی شکست در خرمشهر، بخش زیادی از متصرفاتش را از دست داده بود و حالا سعی می‌کرد از ورود نیروهای ایرانی به درون خاکش جلوگیری کند اما تمام واقعیات جنگ در روابط دو طرف منازعه خلاصه نمی‌شد، قدرت‌های بزرگی که خودشان از مسببان این جنگ بودند، حالا از ورود نیروهای ایرانی به خاک عراق به وحشت افتاده بودند. در گفت‌وگویی که با رحیم محمودی از رزمندگان و راوی‌های دفاع مقدس داشتیم، سعی کردیم مقدمات شروع عملیات رمضان را مروری دوباره کنیم.

■ **مهر سال ۶۰**

مهرماه ۱۳۶۰، دوره جدیدی در دفاع مقدس آغاز شده بود. پس از ماه‌ها رکود در جنگ، عملیات ثامن‌الائمه(ع) که پنجم مهر ۱۳۶۰ انجام گرفت، منجر به شکست حصر آبادان شد و بارقه‌های امید را در جبهه‌ها روشن ساخت. پس از فرار دشمن از اطراف آبادان، عملیات طریق‌القدس، فتح‌المبین و الی بیت‌المقدس، یکی پس از دیگری انجام گرفتند و بعثی‌ها را در وضعیت بدی قرار دادند.

رحیم محمودی از رزمندگان و راوی‌های دفاع مقدس در این خصوص می‌گوید: «نیمه دوم سال ۱۳۶۰ و سه ماه نخست سال ۶۱ برای دشمن متجاوز ماه‌های سختی بود. جبهه ایران در پی فرار بنی‌صدر و اتحاد بین ارتش و سپاه، تقویت شده و نیروهای ایرانی در طرح کربلا، یکی پس از دیگری متصرفات دشمن را از دستش خارج می‌کردند. خصوصاً در دو عملیات فتح‌المبین و الی بیت‌المقدس، بعثی‌ها لطمات بسیار سختی دیدند و بخش قابل توجهی از مناطقی که اشغال کرده بودند آزاد شد و همچنین حدود ۳۰ هزار اسیر دادند. کار به جایی رسید که صدام بعدها از سال ۶۱ به عنوان کابوس یاد کرده و گفته بود: شما چه می‌دانید در این سال چه بر من گذشت.

■ **تقویت قوای دشمن**

عملیات رمضان در ۲۲ تیر ۱۳۶۱ در جبهه حساس و استراتژیک جنوب آغاز شد. بعد از فتح خرمشهر، نیروهای ایرانی خودشان را به مرزهای شلمچه رساندند و از آنجا تا بصره راه زیادی نبود. محمودی در این‌باره می‌گوید: «شلمچه یک نقطه مرزی استراتژیک بود. از آنجا دسترسی زمینی به خرمشهر و بصره امکان‌پذیر است. به همین خاطر درگیری‌های سنگینی در این نقطه بین نیروهای ایرانی و عراقی در طی دفاع مقدس رخ داد. بعثی‌ها خوب می‌دانستند اگر ایران از شلمچه و نواحی چون پاسگاه زید به آنها فشار بیاورد، خیلی زود می‌تواند خودش را به بصره برساند. لذا بعد از شکستی که در خرمشهر خوردند، دو لشکر زرهی خودشان را که در حوالی اهواز نگه داشته بودند، به سرعت به مرز شلمچه منتقل کردند و مانع ورود نیروهای ایرانی به داخل خاک خود شدند. همچنین به سرعت سازمان رزم‌شان را گسترش دادند و با ادغام چند وزارتخانه و تشکیل تیپ‌های جدید، سعی کردند چند لایه نیروی دفاعی در برابر قوای پرانگیزه ایرانی ایجاد کنند.»

> در بین قدرت‌های بزرگ، امریکا بیشترین نقش را در بازداشتن ایران برای ورود به خاک عراق داشت. الکساندر هیگ وزیر خارجه وقت امریکا در خصوص خطر گسترش جنگ به کشورهای همسایه گفته بود: «گرچه امریکا در جنگ بین ایران و عراق سیاست بی‌طرفی اتخاذ کرده است ولی نسبت به نتایج نهایی جنگ بی‌تفاوت نیست»

■ **تبلیغات سوء**

بعد از اینکه ایران تصمیم گرفت سیاست تعقیب و تنبیه متجاوز را دنبال کند، موجی در جهان علیه اقدام ایران رخ داد. در این خصوص در کتاب عملیات رمضان که توسط مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه منتشر شده است، می‌خوانیم: «قدرت‌های بزرگ، به ویژه امریکا که به دنبال پیروزی‌های پی در پی ایران در سلسله عملیات‌های آزادسازی، نگران پیروزی نهایی ایران در جنگ بودند با پیش‌بینی حمله قریب‌الوقوع ایران در صدد جلوگیری از موفقیت ایران بودند و به انحای مختلف هشدار می‌دادند و تهدید می‌کردند.»

محمودی نیز می‌گوید: «بین عملیات الی بیت‌المقدس و عملیات رمضان تنها یک ماه و ۲۰ روز فاصله بود. این بین جلساتی بین حضرت امام و فرماندهان جنگ برای چگونگی تداوم دفاع مقدس انجام گرفت. همچنین ارتش عراق در یک اقدام تبلیغاتی اعلام کرد قصد دارد از تمامی متصرفات خودش در ایران عقب‌نشینی کند و آتش‌بس را بپذیرد. یک مقداری هم عقب رفتند، اما هنوز بخشی از خاک کشورمان در تصرف‌شان قرار داشت. بعد از این اتفاقات، وقتی که حمله ایران به خاک عراق قطعی شد، موجی در تمام دنیا به سردمداری قدرت‌های بزرگ به وجود آمد که همگی قصد داشتند از ورود ایران به خاک عراق جلوگیری کنند. ترس قدرت‌های بزرگ این بود که ایران اسلامی با غلبه بر عراق بعثی، قدرت اسلام انقلابی و اسلام ناب محمدی را به همه مسلمان‌ها نشان بدهد و در پی آن، کشورهای اسلامی از خواب بیدار شوند و طومار استکبار در این منطقه را در هم بپیچند. لذا تبلیغات سوء علیه اقدام ایران برای ورود به خاک عراق با شدت عجیبی راه افتاد.»

در بین قدرت‌های بزرگ، امریکا بیشترین نقش را در بازداشتن ایران برای ورود به خاک عراق داشت. الکساندر هیگ وزیر خارجه وقت امریکا در خصوص خطر گسترش جنگ به کشورهای همسایه گفته بود: «گرچه امریکا در جنگ بین ایران و عراق سیاست بی‌طرفی اتخاذ کرده است ولی نسبت به نتایج نهایی جنگ بی‌تفاوت نیست.» هیگ در آن زمان به ایران هشدار داده بود که امریکا دارای منافع و دوستانی است که در مواقع خطر از آنان حمایت خواهد کرد.

■ **تیر ماه ۶۱**

به‌رغم تمام هشدارها و تهدیدهایی که قدرت‌های بزرگ به ایران می‌دادند، فرماندهان تصمیم گرفتند رزمندگان را در قالب عملیات رمضان وارد خاک عراق کنند اما در این سو، برخی از جریان‌ها و گروه‌ها سعی داشتند تا ورود ایران به خاک عراق را با توجیهات متعددی مخدوش سازند. یکی از این جریان‌های ظاهراً مذهبی عنوان می‌کرد ایران اگر وارد خاک عراق شود، به یک کشور مسلمان تعدی کرده است. از طرف دیگر نهضت آزادی نیز هرچند در شروع عملیات رمضان سکوت کرده بود اما بعدها علیه آن موضع گرفت و عنوان کرد که مخالف ادامه جنگ پس از عملیات فتح خرمشهر بود.

به هر روی نیروهای ایرانی در ۲۲ تیر ۱۳۶۱ به عمق خاک عراق یورش بردند. عملیات در مراحل اولیه موفقیت‌آمیز بود اما در ادامه، به دلیل بهره‌گیری گسترده دشمن از موانع، کمک‌های خارجی به او و همین طور برآورد نادرستی که در جبهه داخلی از ضعف دشمن صورت پذیرفته بود، با عدم‌الفتح روبه‌رو شد و نهایتاً نیروهای ایرانی به مواضع قبلی خود بازگشتند و اولین ورود ایران به خاک دشمن، با موفقیت همراه نشد. این عدم‌الفتح بعدها راه را برای طعنه بدخواهان و کارشکنی‌شان در تداوم جنگ گشود.

مروی کوتاه بر روند انجام عملیات رمضان

۵ مرحله در ۱۶ روز

■ غلامحسین بهبودی

ساعت ۲۱:۳۰ دقیقه روز ۲۲ تیر ۱۳۶۱، عملیات رمضان با رمز یا مهدی(عج) ادرکنی آغاز شد. این عملیات پنج مرحله داشت که به اختصار شرح آنها را تقدیم حضورتان می‌کنیم.

■ **مرحله اول:** در این مرحله به دلیل موانع و استحکامات مثلثی‌شکل و میادین مین فراوان دشمن، نیروهای ایرانی نتوانستند با سرعت به اهداف مورد نظر دست پیدا کنند، لذا با روشن شدن هوا از ادامه پیشروی خودداری شد اما در محور جنوبی- جنوب پاسگاه زید- چهار تیپ از سپاه و دو تیپ از ارتش توانستند با سرعت عمل چشمگیری همه مواضع دشمن را درهم بکوبند و خود را به نهر «کتیبان» در شرق اروند و همین طور کانال ماهیگیری برسانند اما به‌رغم این موفقیت، جناح راست نیروها بازمانده بود و با روشن شدن هوا عراقی‌ها با یک لشکر زرهی فشار اصلی را معطوف به این منطقه کردند و از تأمین نیروهای پیشروی ایرانی ممانعت به عمل آوردند.

■ **مرحله دوم:** این مرحله در روز ۲۵ تیر ۱۳۶۱ آغاز شد. در محور میانی (جنوب پاسگاه زید) با همان یگان‌هایی که توانسته بودند در مرحله اول ضرب شست خوبی به دشمن وارد کنند، عملیات ادامه پیدا کرد. همچنین یگان‌های حاضر تقویت شدند اما این مرحله از عملیات رمضان چندان موفقیت‌آمیز نبود و تنها خسارت به دشمن وارد آمد و شماری از آنان کشته و زخمی و اسیر شدند.

■ **مرحله سوم:** ۳۰ تیر ۱۳۶۱ احتمال می‌رفت که دشمن قصد پاتک داشته باشد لذا از شرکت نیروهای زرهی خودی صرف‌نظر شد تا نیروهای پیاده بتوانند به انهدام تانک‌ها و نفربرها بپردازند. بنابراین عملیات مرحله سوم از جنوب پاسگاه زید آغاز شد و نیروهای ایرانی به طور خیره‌کننده‌ای به درهم‌شکستن و تصرف مواضع دشمن پرداختند. رزمندگان اسلام توانستند در این مرحله مهم، در زمینی به وسعت ۱۸۰ کیلومتر مربع، نزدیک به ۷۰۰ دستگاه تانک و نفربر را منهدم و ۱۴ دستگاه تانک و نفربر دشمن را که چهار دستگاه آن از نوع پیشرفته «تی ۷۲» بود به غنیمت بگیرند.

■ **مرحله چهارم:** این مرحله از عملیات در اول مرداد ۱۳۶۱ از محور جنوبی منطقه عملیاتی شلمچه شروع شد اما به دلیل هوشیاری و آمادگی عراقی‌ها و استحکامات و مواضعی که تعبیه شده بود، راهی از خط نخست دشمن، به روی رزمندگان اسلام باز نشد.

■ **مرحله پنجم:** مرحله پایانی عملیات رمضان تلاش نهایی و اصلی این عملیات بود که ۶ مرداد ۱۳۶۱ از شمال پاسگاه زید در حد فاصل دژ مرزی عراق و خاکریزهای مثلثی آغاز شد. در بدو درگیری و نبرد، همه چیز طبق طرح فرماندهان ایرانی پیش می‌رفت و نیروهای ارتش و سپاه توانستند گذشته از پاکسازی و الحاق، خاکریزی مناسب و دو جداره در جناح شمالی بسازند ولی از آنجا که دقت کافی در ساخت آن به کار نرفت، دشمن توانست پنج کیلومتر در آن رخنه کند. در این مرحله ۱۳۰ دستگاه تانک و نفربر منهدم و ۱۱ دستگاه نیز به غنیمت گرفته شد و همچنین ۸۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته و زخمی شدند.

در یک نگاه کلی، ایران توانست در عملیات رمضان خسارات زیادی به نیروها و تجهیزات دشمن وارد کند. همچنین ۴۰۰ کیلومتر از محدوده پاسگاه زید عراق آزاد شد اما از آنجایی که هدف اصلی عملیات دستیابی به بصره یا حتی‌الامکان ایجاد خط پدافندی در شط‌العرب بود، چون رزمندگان نتوانستند جای پای محکمی در خاک دشمن ایجاد کنند و ناچار به عقب‌نشینی به مواضع قبلی شدند، رمضان را باید عدم‌الفتح به شمار آوریم.

یادکرد

۲۲ تیر سالروز شهادت غلامرضا صالحی
جانشین قائم‌مقام لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص)

هنگام شهادت ذکر یا حسین(ع) روی لبانش بود

■ آرمان شریف

سردار شهید غلامرضا صالحی ۲۲ تیر ۱۳۶۷ در آخرین روزهای دفاع مقدس به شهادت رسید. صالحی اهل اصفهان بود و در لشکر تهرانی‌ها می‌درخشید. گذری بر زندگی وی را به مناسبت سالروز شهادتش پیش رو دارید.

شهید غلامرضا صالحی نجف‌آبادی، در پاییز سال ۱۳۳۷ در نجف‌آباد متولد شد. بافت مذهبی خانواده، خیلی زود او را جذب مسائل دینی و مذهبی کرد. شش ساله بود که مادرش نامش را در یک مدرسه علمیه نوشت و یک سالی آنجا درس خواند. پس از آن تا مقطع ششم را در مدارس دولتی گذراند و به خاطر علاقه زیادش به تحصیلات حوزوی به دنبال تحصیل در حوزه رفت.

علاقه به فراگیری علوم دینی و قرائت کلام‌الله موجب شد حوزه علمیه حاج‌شیخ‌ابراهیم ریاضی را برای ادامه تحصیل انتخاب کند. با استعداد زیادی که از خود نشان داد توجه همه استادان را به خود جلب کرد. با اصرار خانواده به خدمت سربازی رفت و در حال گذراندن دوره سربازی بود که با شنیدن فرمان امام، از پادگان محل خدمت فرار کرد و به جمع مردم انقلابی پیوست. در بهمن ۱۳۵۷ با چند تن از دوستان خود به تهران رفت و جزو گروه محافظان در کمیته استقبال از امام خمینی شد. پیروزی انقلاب اسلامی مسیر تازه‌ای پیش پای او قرار داد. او حالا با فراغ بال بیشتری می‌توانست به دغدغه‌های دینی و علاقه‌مندی‌های مذهبی‌اش بپردازد. با پیروزی انقلاب ادامه خدمت سربازی‌اش را در کمیته انقلاب اسلامی اهواز سپری کرد. سپس عازم تهران شد و در کنار شهید محمد منتظری آموزش‌های نظامی و چریکی را در سوریه دید و به لیبی و الجزایر هم سفر کرد. رفته رفته مسیر زندگی او را در برای یک نیروی نظامی ورزیده آماده می‌کرد.

با شروع دفاع مقدس، شهید صالحی فرماندهی یک گروه صد نفره را برعهده گرفت و عازم منطقه سرپل ذهاب شد. در عملیات بیت‌المقدس به عنوان فرمانده گردان حضور داشت و از ناحیه پا به شدت زخمی و حدود دو ماه در بیمارستان تهران بستری شد. سپس به جبهه غرب رفت و نزدیک یک ماه به کار شناسایی در کوهستان‌های صعب‌العبور و پُربرف منطقه شمال عراق مشغول شد.

با توجه به توانایی، مدیریت و روحیه رزمی زیادی که داشت، سال ۱۳۶۲ در قرارگاه حمزه سیدالشهدا مسئولیت هماهنگی واحدهای عملیاتی قرارگاه را بر عهده گرفت. در عملیات قادر، نماینده رسمی سپاه در قرارگاه ارتش بود و با تلاش شبانه‌روزی‌اش در هماهنگی‌های لازم بین این دو نیرو نقش مهمی را ایفا کرد.

از اوایل سال ۱۳۶۵ تا اواسط سال بعد با سِمت مسئول عملیات قرارگاه نجف در طرح‌ریزی عملیات‌های مختلف نقش فعالی را ایفا کرد. همان‌گونه که طراح عملیات‌های نظامی بود، عنصری فرهنگی نیز به شمار می‌رفت و هیچ وقت از کتاب و کتابخوانی فاصله نگرفت. صالحی در سال ۱۳۶۶ به لشکر ۲۷ محمد رسول‌الله(ص) مأمور می‌شود و در کربلای ۸ به عنوان قائم‌مقام لشکر انجام وظیفه می‌کرد. سردار سرلشکر ایزدی درباره ایشان می‌گوید: «نقش او در دفع حمله‌های دشمن در استراتژی دفاع متحرک، به یادماندنی است.» سردار محمدحسین دینی نیز شهید صالحی را این گونه توصیف می‌کند: «خصوصیاتی که من از ایشان دیدم، مهم‌ترینش این بود که آدم باتدبیری بود. من فرمانده لشکر زیاد دیدم، وقتی قرار بود به عملیات بروند و جایی کار کنند، می‌دیدی که فرمانده لشکرها خودشان از یگان هم جلوتر بودند که این درست نبود. شهید صالحی حساب شده فکر می‌کرد و نمی‌گفت من وارد خط بشوم و بچه‌ها در خط هستند اگر می‌دانست حضورش در خط اثر ندارد نمی‌رفت. یک جا می‌بینی، رفت در خط و عراق پاتک کرد و تا پاتک آخر عراق ایستاد و آنجا مثل رزمنده‌ها شلیک کرد. یک روز با موتور به همراه ایشان به منطقه‌ای می‌رفتیم که ناگهان در نقطه‌ای ایستاد، آتش زیاد بود و من گفتم «حاجی چرا ایستادی؟» گفت «اینجا آتیش زیاده، بگذار آتیش بخوابه بریم» یعنی از ترس نبود، با خود فکر می‌کرد که من وسط این آتش بروم و کاری نتوانم انجام بدهم به چه دردی می‌خورد؟» تنگه ابوغریب در ۲۲ تیر ۱۳۶۷ حکایتی عجیب از پرواز غلامرضا داشت. ۳۰ سال بیشتر نداشت و هنگامی که گردان عمار را به جلو حرکت می‌داد، اصابت ترکش گلوله توپ دشمن به پاها و بدنش، او را به زمین انداخت و به مقام وصال رساند. آخرین کلام او در واپسین لحظه‌های زندگی سعادتمندانه‌اش ذکر مقدس «یا حسین(ع)» بود.

> با شروع دفاع مقدس، شهید صالحی فرماندهی یک گروه صد نفره را برعهده گرفت و عازم منطقه سرپل ذهاب شد. در عملیات بیت‌المقدس به عنوان فرمانده گردان حضور داشت و از ناحیه پا به شدت زخمی و حدود دو ماه در بیمارستان تهران بستری شد

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۶۲۵۶

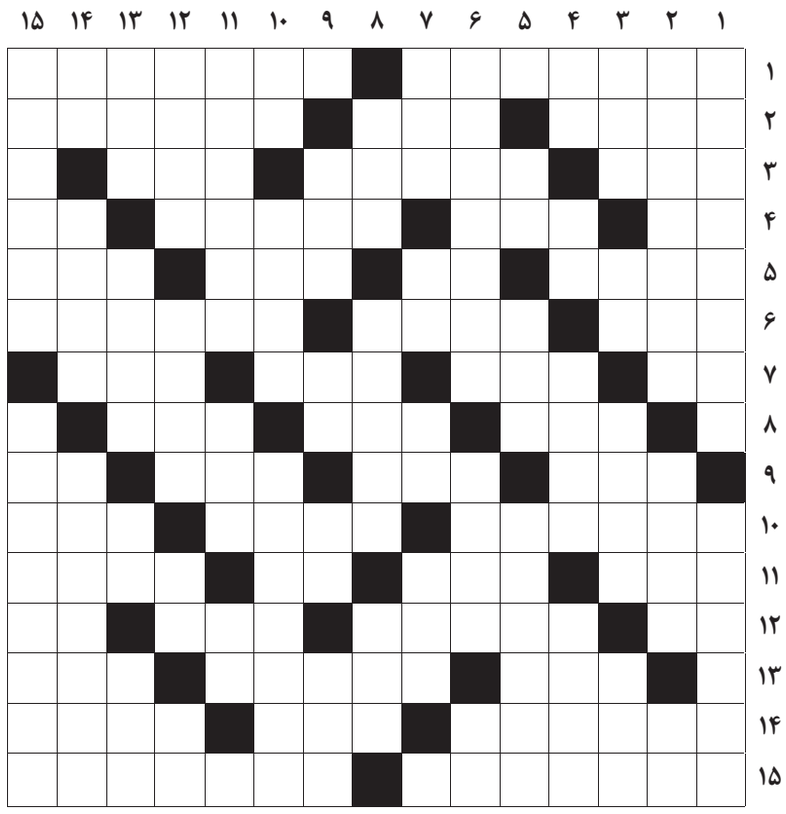

از راست به چپ

■ ۱- این سازمان در سال ۲۰۰۱ از سوی رهبران چین، روسیه، قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان با هدف برقرار کردن موازنه در برابر نفوذ امریکا و ناتو در منطقه، پایه‌گذاری شد- مرکز ایالت ساردنی در ایتالیا ■ ۲- آنزیم مبدل شیر به پنیر- سرآغاز شکست- سازمان مافیایی ژاپن ■ ۳- باغ غصب‌شده حضرت زهرا- آبزی باهوش- سخن تب‌آلود ■ ۴- خدای درویش- رنگ آتش- سیخ کباب- رنج و محنت ■ ۵- اتاقک تاریک- کم آذری- جاسوسخانه امریکا- نهی شاعرانه از آمدن ■ ۶- نماز یک رکعتی- مزرعه آخرت- هواپیمای آموزشی ■ ۷- چله کمان- ثروتمند- رأی قاضی- بالیدن ■ ۸- حشره اجتماعی- خندق بلا- شعبه‌ای از دین بودایی ■ ۹- تنبک- مکانی در مکه- اسب رستم- ضمیر اشاره ■ ۱۰- بام ایران- مکان و آشیان- پارکی در تهران ■ ۱۱- چرک و کثافت- از بام تا شام- حرف فقدان- ظرف آبگوشت ■ ۱۲- مساوی- حق معاینه طبیب- از رنگ‌های گرم- بالای فرنگی ■ ۱۳- ازحروف مقطعه- اولویت- دشمن فرشته ■ ۱۴- دریاچه‌ای در مریوان- از انرژی‌های طبیعی- تعمیر ■ ۱۵- اولین سکه‌ها در این دوره تاریخی در ایران ضرب شد- مرحله بازیافت هوشیاری پس از عمل جراحی

از بالا به پایین

■ ۱- نوعی گلدوزی سنتی- گدا ■ ۲- ذخیره- جانشین اسم- چهره ■ ۳- خوب- تلخ- مسلک سیاسی- کلمه سوالی ■ ۴- شکم‌بند طبی- عدد شروع بازی- شانه‌به‌سر- اندازه صدای هر سیستم صوتی ■ ۵- مروارید- درخت قالی‌بافان- جد بزرگ تهمتن ■ ۶- عنوان پادشاهان مغولی- جزیره مرجانی- باران اندک ■ ۷- فدراسیون بین‌المللی دو و میدانی- سوی و طرف- ماسه- زینت ■ ۸- میوه پرخاصیت- فتاوای قضایی و شرعی- سبزی نقلی ■ ۹- مردم قرآنی- اندک- از مطهرات- ساز موسیقی ■ ۱۰- حرف خطاب- خاتون- شرمساری ■ ۱۱- جاوید و پایدار- بخشش- همسایه تهران ■ ۱۲- آحاد- ورقه‌های چاپی تبلیغاتی- وحشی- بنده و شما ■ ۱۳- معلق- از گیاهان زینتی- شراب- برداشت محصول ■ ۱۴- گل محمدی- رهبر حزب- بیماری فراموشی ■ ۱۵- آنچه که از کسی به جا ماند- ناسازگاری و تنفر غریز- راه شاعرانه

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

	۱	۲						
				۷	۹	۸		
		۴	۶			۷	۲	
۶					۱			
	۷	۱				۲		
	۹				۶		۵	
۳								۹
			۵	۴	۸			۱
								۲

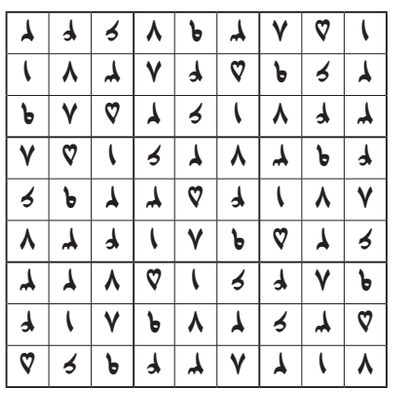

جدول کلمات متقاطع
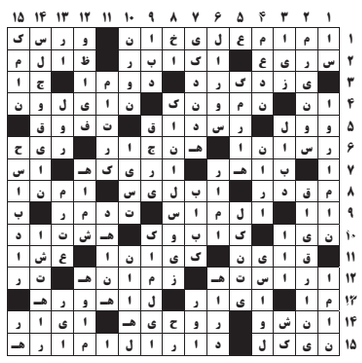
پاسخ جدول شماره ۶۲۵۵